

גליון להבין

להתבונן • להתקדם • להתרומם!

פרקי התבוננות וחיזוק מתוך שיעוריו של הגאון רבי אהרן שווב שליט"א

להתקדם

מאמרים בדרכי הנהגה ותיקון המידות שנמסרו על סדר הספר הקדוש "תומר דבורה"

"המתחסד עם קונו" העליה של האדם לאחר פטירתו [פרק ה חלק י]

כיצד חלקי תהליך הקבורה יכולים להתפרש במידות האלוקיות?

בקטע הנוכחי הרמ"ק בא לפרש כיצד הגמילות חסדים שאנו עושים עם המתים על פרטיה וחלקיה השונים - יכולה להתקיים גם במידות האלוקיות העליונות של הקב"ה.

האמירה הזו היא מחודשת ואף קשה לעיכול, כיצד ניתן להתבטא בנוסח של 'מיתה' ו'קבורה' וכדומה - על המידות האלוקיות!! ואכן, הרמ"ק מרגיש בכך, וכותב:

דבר זה היאך יתחם למעלה, קשה מאד... וצריך התשובות הדעת בזה מאד.

הרמ"ק מפרט חמשה שלבים בתהליך העליה של המת: טהרת ונקיון המת, הלבשת התכריכים, נשיאת המת בכתף, הקבורה, והעליה לגן עדן.

ומפרש הרמ"ק שכולם שייכים גם בספירות האלוקיות:

הוא סוד הספירות שהם מתעלמות ומסתלקות אל נתיקן למעלה, כפה צריך לתקן להרחיץ מכל חלאת עון, ולהלביש לבנים להחלעות בסוד אחד, ולשאת אתם על הכתף סוד עלוי הספירות אחת אל אחת עד שיתעלו למעלה מהכתף שהוא תחלת חבור הרוח בגוף, ויכון בסוד הקבורה לפסוק (דברים לד, ו): "ויקבר אתו בג'". דמתרגמינן בתלמוד מילין דרחמי, שהן נובעות בכתר בבחינתו הפנות למטה לרחם בתחתונים, ומשם יעלה הקבר אל העדן העליון חקמה שבכתר.

כמו בקטעים רבים, גם הקטע הזה נראה כימגילת סתרים בלתי מובנת, ונשתדל לבאר את הדברים לפי השגתנו הדלה.

עבודת האדם לדמות את הנפש לנשמה בשורשה

נפתח בחלק הראשון של "להרחיץ מכל חלאת עון":

ביאור הענין -

לכל אדם יש 'נשמה' ששורשה בעולם הבריאה, ושם היא מופיעה בשלימותה כפי כל מה שהיא צריכה להשיג ולהאיר בעולם התחתון.

עבודת האדם היא להעתיק את הגילוי העליון הזה ליישם אותו גם בתוך הנפש והרוח שלו שבעולם העשייה התחתון.

יעקב אבינו השלים את התפקיד הזה, ולכן מצינו שכאשר המלאכים עלו וירדו בסולם, היו מביטים ביעקב שלמטה וביעקב שלמעלה, ולא רואים הבדל ביניהם. וכאמור הגמרא (חולין צא:):

התבוננות מעמיקה ומחזקת במוסרי הפרשה

להתבונן

"אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי" האפשרות לתקן את העולם החיצוני היא רק כשמחזקרים לבית המדרש

התיקון הפנימי הגלוי והתיקון החיצוני הנסתר

יסוד הסוגיא הוא כך -

עבודתנו בעולם היא לגלות את הקב"ה, כאשר הגילוי מחולק לשני חלקים: חלק נגלה, וחלק נסתר.

החלק הנגלה כולל את העבודה הרוחנית של לימוד התורה וקיום המצוות, התבוננות בשרשי ההנהגה, וכלל העבודה הנעשית בתוך בית המדרש.

לעומת זאת - החלק הנסתר, עניינו הוא לגלות את הקב"ה אפילו בתוך המציאות הגשמית הנראית לכאורה כנפרדת לחלוטין מאור ה', בשדה ובחומר הגשמי. וזה סוד עבודת הקרבנות, שלוקחים בהמה חומרית ומעלים אותה להיות אשה ריח ניחוח לה'.

התכלית העליונה והגבוהה יותר, היא הגילוי של ההסתר הטמון בעולם החיצוני, במציאות הגשמית כולה. אולם בכדי לעשות זאת כראוי מבלי ליפול לקליפה החיצונית המנותקת מהקב"ה, יש צורך להיות בדרגה רוחנית עליונה.

תפקידו המקורי של עשו היה תיקון החוץ

והנה, יצחק אבינו קרא לבית ה' 'שדה' (פסחים פח), משום שהוא הגיע לדרגה רוחנית גבוהה, והיתה לו יכולת לגלות את הקב"ה גם במציאות הגשמית החיצונית, ולכן הוא העמיד את 'עמוד העבודה'.

ליצחק היו שני בנים - יעקב ועשו, ועבודת הגילוי היתה אמורה להתחלק ביניהם באופן זה: יעקב היה 'יושב אהלים' (כה, כז), ותפקידו היה לעסוק בגילוי הברור שבתוך הבית מדרש. ועשו היה 'איש שדה' (שם), ותפקידו היה לעסוק בגילוי האלוקי אפילו בעולם החיצוני, בתוך המציאות החומרית.

בזמן עבודת התיקון אי אפשר לעסוק בחוץ בלי להיות בפנים

ואולם, כך אכן היה ראוי להיות אילו העולם היה במצבו המתוקן.

אולם באותו יום שעשו חזר מה"שדה" כשמאחוריו עבירות חמורות ביותר, הבין יעקב שבמצב הנוכחי יש קלוקל גדול, ואי אפשר להמשיך לעסוק בתיקון החוץ בלי לבוא מתוך הבית מדרש.

הוא ראה מה אירע לעשו שעסק בחיצוניות לבדה, וכתוצאה מכך נפל והתחבר לקליפה העוטפת

מדוע אפרים ומנשה כראובן ושמעון, ומדוע אפרים קודם למנשה?

כשנאמר ליוסף שיעקב אביו חולה, הוא בא לפניו עם שני בניו - מנשה ואפרים. יעקב מתחזק ויושב על המיטה, ואומר ליוסף הוראה בנוגע לבניו - מנשה ואפרים (מת, ו):

"ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרַימה, לי הם, אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי".

לאחר מכן יעקב מברך את מנשה ואפרים, ולפליאתו של יוסף - משכל את ידיו, ומקדים את אפרים למנשה. יוסף מנסה להעמידו על טעותו - שמנשה גדול מאפרים, ויעקב מסביר לו שהוא עושה זאת בכוונה (מת, יג-כ).

החידוש הראשון של הסוגיא הזו הוא, העמדתם של אפרים ומנשה "כראובן ושמעון". ויש להבין מדוע נעשתה הקביעה הזו?

בנוסף, לפנינו מחלוקת בין יוסף ליעקב האם יש להקדים את מנשה או את אפרים. וגם זה צריך ביאור: מה היה שורש הויכוח, ובעיקר, מה היתה באמת דעת יעקב שהקדים את אפרים הצעיר לפני מנשה הבכור?

וכן יש להבין: מדוע יעקב משאיר את מנשה ואפרים על מקומם ורק משכל את ידיו? הרי אם לדעתו אפרים קודם ומבורר יותר, היה לו לשנות גם את מקום עמידתם!

לעתידי לבא אפרים ומנשה יהיו לאחד

המשך חכמה' מדייק את לשון הפסוק: "ועתה שני בניך... אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי", שמשמעו רק עתה ולא אחר כך.

ומבאר, על פי דברי הגמרא (ב"ב קכב. ורשב"ם) שלעתידי לבא אפרים ומנשה ישובו להיות מאוחדים ויטלו רק חלק אחד בארץ, וכל החלוקה שלהם לשנים היא רק 'עתה' כשהעולם עדיין לא הגיע לתיקונו השלם.

למדנו מכאן, שהחלוקה של אפרים ומנשה לשני שבטים אינה המצב המתוקן והשלם, אלא זהו רק סדר שנצרך עבור תהליך התיקון בזמן הגלות. ולכן לעתיד לבא בזמן הגאולה יחזרו שניהם להיות אחד.

ויש להבין, מדוע כעת בזמן עבודת התיקון יש חלוקה בין אפרים למנשה, ואילו לעתיד לבא בזמן השלימות יהיו שניהם לאחד?

עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה, ויודין ומסתכלין בדיוקנו של מטה.

ומבאר רבי חיים ויטאל ז"ל בספר שערי קדושה (ח"ג שער ה):

וזהו סוד מה שכתוב בצדיקים שנכפל שמם, 'אברהם אברהם', 'יעקב יעקב', 'משה משה'. אחד כנגד בחינת השורש הנשאר למעלה דבוק באילן, כי ממנו נולד השפע אל הענף שירד ונתלבש בגוף. והשני כנגד התקיימו באדם התחתון שלמטה הלבוש בגוף.

כל אדם לאחר פטירתו יראה בחוש את האור המקורי שטמון בשורש נשמתו, ואם הוא לא התאמן מספיק ליישם את אותה הארה גם ברוח והנפש שלו שבעולם הזה, תהיה לו בושה עצומה מההפסד האדיר של הפוטנציאל שהתבזבז ולא הגיע לידי גילוי - וזה עיצומו של הדין.

הצדיק משלים את דמותו התחתונה בדומה לעליונה

אדם שזכה והשלים את תיקון עצמו באופן השלם, והביא את הנפש הנמוכה שלו להיות דומה לגמרי לשורש הנשמה העליון שלו, הרי הוא הזדכך ונעשה 'אלוקי', מפני שהשורש העליון של הנשמה הוא גוון מסויים בגילוי האלוהי, ואותו אדם הצליח ליישם את הגילוי האלוהי הזה בעולם התחתון.

ועל כך אמרו בגמרא (בי"ב עה): "עתידין צדיקים שנקראין על שמו של הקב"ה". כלומר, הם זכו להגיע לדביקות גמורה בהקב"ה, עד שאין להם שום תחושה ורצון עצמי, ובכל מהותם הם כמין 'מקרא' לגילוי האלוהי המסויים האמור להתגלות בהם כל אחד לפי אופיו. וכשרואים אותם, בכל מעשה דיבור ומחשבה שלהם, רואים בהם את הגילוי של הקב"ה. כי הם לא עושים מדעת עצמם מאומה, אלא אך ורק מה שרצונו יתברך.

ואמנם, גם אותו צדיק שהשלים את עצמו לגמרי, ועשה עצמו מרכבה לכל היעשר ספירות האלוהיות - על דרך שבמבאר הרמ"ק בספר תומך דבורה, עדיין לא הגיע לגילוי השלם הקיים ברובד העליון - וזאת מחמת זוהמת הנחש הקדמוני הבלועה באדם מאז חטא אדם ראשון, שאינה מאפשרת לגילוי האלוהי להאיר באדם במלואו. ולכן נאמר (קהלת):

"אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא". ועל כן מוכרח שהאדם ימות וגופו יכנס לקבר ויתכלה שם, והנשמה תעלה למקורה העליון ותגדל ותתרחב בגילוייה וזוהרה, כך שאחר כך בתחיית המתים היא תשוב לגוף מחדש שלא יחשיך בעדה, גוף מזוכך וחדש, נקי מזוהמת החטא (כפי שמתבאר בדברי הרמח"ל בדרך ה' ח"א פ"ג אות ט).

המשמעות הפנימית של הטהרה

וזה התיקון והרחיצה מכל חלאת עון שנעשה בעת מיתת האדם וסילוק נשמתו. ובשני פנים -

הפן האחד הוא - שהכלים של הנשמה גדלים על ידי שהיא עולה למרום ונחשפת לעוצמת הגילוי הנורא שהיא יכולה לגלות בעולם הזה, כך שכשהיא תחזור אחר כך לעולם הזה בתחיית המתים, יהיו לה 'מושגים גדולים' בעוצמת הגילוי שהיא צריכה ויכולה לפעול הלאה.

והפן השני הוא - שלפעמים יש פגמים קלים שמפריעים באפשרות הגילוי המושלם, ולכן המת זקוק לנקיון ולרחיצה מהפגמים הללו. שהרי בכל רגע בחיים אנו נמצאים בבחירה בין טוב לרע, ולפעמים קשה מאוד להכריע בזה באופן מדויק ונכון, ומונב בהחלט שיהיו מקרים רבים שהאדם נכשל בפרטים ובדקויות שונות, ולכן המת צריך להתנקות מהחסרונות הקטנים הללו, וזה המטרה הפנימית בטהרה שבקבורה.

בלבד, בלי סיכוי לגלות את האור האלוהי הטמון בקרבה.

כשראה זאת יעקב, הלך במסירות נפש וקנה את ה'בכורה' מעשו, ובוה העביר אליו גם את התפקיד של תיקון החוץ - עבודת הקרבנות.

ומעתה ועד לזמן התיקון השלם, אי אפשר לעסוק בתיקון החוץ לבדו, ורק יושבי בית המדרש שחווים את הגילוי האלוהי הברור והגלוי יש להם יכולת חלקית לתקן את החוץ.

ואמנם, מצב זה אינו מושלם, משום שהחיבור לבית המדרש אינו מאפשר להיות מחובר לגמרי גם לארץ, ולכן - לעתיד לבא תתוקן ההפרדה הזו, ויהיה חיבור גמור בין הפנים לחוץ, ואור ה' יתגלה בשוה בחוץ כמו בפנים, והעבודה תהיה בבחינת "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" שיהיה ניתן לעסוק בשמים ויחד עם זאת לתקן את תחתית הארץ.

עבודת הקרבנות מלכתחילה מיועדת לבכורות השייכים לתיקון החוץ

כיוצא בזה אנו מוצאים לגבי עבודת הקרבנות -

עבודת בית המקדש היא תיקון החיצוניות הגשמית, ושיאה היא בהעלאת חלק ה'חי' וה'צומח' שבדצח"מ למקור האלוהי שלו. זו עבודה השייכת לאלו האחראים על תיקון החוץ.

לכתחילה עבודה זו צריכה להתבצע על ידי הבכורות, שכן הם האחראים על הוצאת כח האבא לפועל. מצד אחד הם מחוברים להורים, ומצד שני הם עומדים מחוץ להם. כביכול הם נמצאים בחוץ בין השמים לארץ, ולכן הם יכולים להעלות את החלק החיצוני ולחבר אותו למקור העליון.

אך לאחר חטא העגל, עברה העבודה מהבכורים אל שבט לוי, שהם יושבי בית המדרש המנותקים מהגשמיות ומחוברים לקב"ה לגמרי, משום שכעת התיקון של החוץ יכול להתבצע רק על ידי יושבי בית המדרש, שחווים את הגילוי האלוהי בבירור.

בזמן עבודת התיקון - העדיפות לקטנים

נמצא שהתיקון השלם הוא כשהבכורים בראש. משום ששיא התיקון הוא הגילוי בחיצוניות, וזה תפקידם ומהותם של הבכורים - המגלים את הוריהם בחוץ.

אולם כל זמן שיש קלקול, דוקא אלו העוסקים בגילוי הברור שבתוך בית המדרש, הם גם אלו שנוטלים חלק בראש, כי כעת במצב הנוכחי צריך לגלות תחילה את הגילוי הברור והפשוט, ורק מתוך זה ניתן להגיע גם לגילוי חלקי של האלוהות הקיימת בחיצוניות הגשמית.

מיוסף יצא תמצית השבטים - מנשה ואפרים

מעתה, נשוב לבאר את עניינם של אפרים ומנשה -

הגמרא אומרת (סוטה לו):

היה ראוי יוסף לצאת ממנו י"ב שבטים כדרך שיצאו מעקב אבי, אלא שיצאה ממנו טומאה.

הרמח"ל מוסיף ומבאר (תיקונים חדישים יד):

בעשרה חלקי טומאה דנפקו מיניה, אתאבידו מיניה עשרה, ותרין אשתארו.

[תרגום: בעקבות עשרה חלקי טומאה שיצאו מציפורני רגליו של יוסף, איבד יוסף עשרה מהשבטים, ויצאו ממנו לבסוף רק שנים].

ביאור הדברים:

יוסף שייך למידת ה'יסוד', שעניינה הוא לרכז את כלל האורות והגילויים ולהוציא את כולם לפועל במידת ה'מלכות'. ולכן מיוסף היו צריכים לצאת כל ה'י"ב שבטים שהם האחראים על כלל גווני הגילויים האלוהיים שישנם.

כשם שמיעקב יצאו שני בתי מדרש - לאה ורחל, בני רחל האחראים על הגילוי שבתוך הבית מדרש, ובני לאה האחראים על הגילוי המוסתר בחוץ (וכמו שהתבאר במאמר בגליון י"ב), כך מיוסף יצאו שני בתי מדרש - והיה אמור להיות שיצאו ממנו כל ה'י"ב שבטים המחולקים למעין אותה חלוקה של בני לאה ובני רחל. אלא שבעקבות הטומאה שיצאה מיוסף, נשארו בידו רק שני שבטים שייצגו את שני החלקים הני"ל, והם מנשה ואפרים. מנשה הבכור מיועד לגלות את האור האלוהי הטמון בחוץ - כנגד חלקם של בני לאה, ואפרים מיועד לגלות את הגילוי הפנימי המבורר - כנגד חלקם של בני רחל.

וכפי שהזכרנו כבר - בעולם המתוקן שיהיה לעתיד לבוא לא נצטרך לחלוקה הזאת, משום שאז יתגלה אור ה' באופן ברור ונגלה גם דרך החומר.

הקדמת אפרים למנשה - רק בזמן תהליך התיקון

והנה, אילו כבר מתחילה בני לאה היו מחוברים לבני רחל, הרי הגילוי היה מושלם בשניהם יחד, כי אחרי שיש גילוי אלוהי בחלק הגלוי - ב'עלמא דאיתגליא', ניתן להתקדם לגילוי האלוהי גם החלק החיצוני הנעלם והמכוסה - ב'עלמא דאיתכסיא'.

כל החלוקה של סדר העבודה לשתי קבוצות נוצרה רק בעקבות החטא, כאשר אחי יוסף שנאו אותו ולא התחברו לסדר עבודתו.

ובזה יתבאר הויכוח בין יעקב ליוסף בהקדמת אפרים למנשה:

במצב מתוקן - מנשה היה עדיף מאפרים. משום שהוא האחראי על תיקון החוץ, וזה תיקון מושלם ונעלה יותר.

ואכן, יוסף סבר ש'אחיו השלימו עמו, וזה סימן שהגיע עת התיקון השלם, ומעתה ניתן לעסוק בגילוי החוץ: העבודה חוזרת אל הבכורות, ומנשה ייצב במקום הראשון. ולכן הוא העמיד את מנשה בצד ימין של יעקב.

אבל יעקב ידע שהאחים עדיין לא השלימו באמת עם יוסף, וכפי שרואים בהמשך הפרשה, ואם כן - התיקון השלם עדיין לא הגיע, ועדיין תיקון החוץ יכול להיעשות רק באופן חלקי ורק על ידי יושבי בית המדרש. ולכן הוא העדיף את אפרים לפני מנשה.

מטעם זה, כשיעקב ביקש להקדים את אפרים למנשה, הוא לא שינה את מקומם, אלא רק שיכל את ידיו. להראות שאכן יש מעלה עקרונית למנשה הבכור, ורק שכעת באופן זמני אפרים נמצא בראש.

ולכן לעתיד לבא, יהיה איחוד בין אפרים למנשה, בדיוק כמו האיחוד בין בני רחל לבני לאה, משום שבאותו זמן יהיה שילוב מלא בין הפנימיות לחיצוניות, והאור האלוהי יבהיק ויזהיר גם מהחומר הגשמי.

תפקידנו לגלות את הקב"ה אפילו בתוך המציאות הגשמית

הדרך לעליה מותנית בהתקדשות תחילה

לא מבקשים את ההארה עצמה, אלא את ההארה הראשונית שתבנה לנו את הכלים שיהיו מסוגלים לקלוט אותה, וכשאנו עוסקים בהארה שבונה את הכלים של האדם בהם הוא סופג את ההארה לתוכו, בזה יש צורך לבנות ולקדש תחילה את הכלי הרחוק ביותר, וממנו להמשיך ולהתעלות אל הכלי הזך יותר.

בקשתנו ב"אתה חונן" היא על אותה הארה ראשונית שבונה ומקדשת לנו את כלי הקיבול לשם קליטת ההארה השלימה, שתושלם על ידי העמל והיגיעה בלימוד התורה, וכשאנו עוסקים בהארה שבונה ומקדשת את הכלי הקיבול, הסדר הוא אכן מהסוף להתחלה, ותחילה מגיעה הארה הבונה ומקדשת את כלי הדעת הנמוכים יותר.

תהליך זה מקביל לבניית הקשר שבין איש ואשתו, בתחילה נעשים ה"קידושים" ורק לאחר מכן ה"נישואין": ה"קידושים" נועדו להעלות את האשה לקומה של חיבור אישי ביניהם, וזאת בעיקר באמצעות הניתוק ממצבה הקודם שהיא היתה מותרת לכל העולם, ורק אחר כך ניתן להתקדם לשלב הבא של ה"נישואין" - עצם הקשר ביניהם.

ביאור הקדמת השמאל לימין

נשוב לביאור הפסוק שאנו עוסקים בו:

פסוק זה מסיים את סדרת הפסוקים המתארים את נתינת התורה הקדושה לישראל במעמד הר סיני. ונוכרת בו השפעת הארת התורה בשני שלבים, הארה עליונה, והארה מגובלת ומצומצמת הנתינת לתפיסת כלי הקיבול שלנו.

ולכן הפסוק פותח בתיאור היד השמאלית לפני הימנית, משום ש"שמאלו תחת לראשי" זו ההארה הראשונית המכילה באדם כלי קיבול לקבלת הארת התורה בעוצמתה.

משמעות הארה זו, היא היכולת להתרומם בקדושה ולהתנתק מחיי החומר. שכן לא ניתן לינוק כראוי את הארת התורה הרוחנית כשעדיין אחוזים בחומריות וגשמיות העולם הזה. ולשם כך ניתנת ההארה הראשונית, אשר תומכת באדם ומרימה אותו בקדושה מעל המיית העולם.

ורק לאחר ההארה הראשונית שרוממה את האדם מלהיות אחוז בהבלי העולם, והוא בקומת הקדושה כראוי, אז הוא זוכה להארת "ימינו תחבקני" - לספוג את השפעת אור התורה אל תוכו, ונעשה חבוק ודבוק בה באחיזה איתנה.

מבאר רבי צדוק הכהן מלובלין (קדושת שבת ב, ז'): הזכות לגאולה היא מכח שמירת שבת אחת בלבד. אלא ששמירת שבת כראוי מבוססת ועומדת על עבודת השבוע שקדם לה, והשבוע שקדם לה בנוי ומבוסס על השבת שקדמה לו.

ולכן בפועל מוכרחים שמירת שתי שבתות. באופן זה נמצא שכל שבת יש לה שני פנים: היא גם פתיחה והתחלה לשבוע הבא, וגם סיום לשבוע שעבר. בכל שבת האדם מקבל שפע רוחני המאפשר לו לעבוד את ה' כראוי בששת הימים הבאים, ובשבת הבאה, האדם נכנס לדין כיצד נצל את ההארה הקודמת שהושפעה לו, ועל פי דרגתו המאוּבַחַחנת בדין זה הוא מקבל הארה חדשה מותאמת לדרגתו, שעל ידה הוא יתקדש עוד ויפעל ויתקדם במהלך השבוע הבא.

תחילת העבודה רק על ידי השפעה ראשונית מלמעלה

היסוד שאנו למדים מכך הוא, שאדם אינו יכול להתחיל בעבודת ה' מבלי שקיבל הארה ראשונית שמגביהה ומכניסה אותו למסלול העבודה המרוממת.

תחילת כל התעלות היא הארה עליונה הנתינת לאדם במתנה. בלא הארה זו אין לו יכולת להתחיל בעבודת ה'.

וכך כותב רבי צדוק הכהן (מחשבות חרוץ כא, ה): "כשבראו ה' יתברך לאדם הראשון הכניסו מיד ליום השבת, לקלוט הקדושה הגדולה שבה, כדי שיוכל אחר כך להשתדל בימי המעשה".

כאמור, הארה הראשונית זו הינה הארה מגובלת מאד ומותאמת לכלי של האדם, ותפקידה הוא להכניס אותו לקומת הקדושה.

ענין זה מקביל לנוסח שאנו אומרים בתפילה "קדשינו במצוותיך - ותן חלקנו בתורתך", כלומר, תחילה על האדם לעלות קומה ולהתקדש, ורק אחר כך הוא יכול להתקדם לשלב הבא של לימוד התורה.

בקשת 'דעה בינה והשכל' היא בקשה לבניית כלי הקיבול

יתכן לבאר על פי זה את הסדר שאנו מזכירים בברכת "אתה חונן" לפי נוסח אשכנז: "חננו מאיתך דעה בינה והשכל". שאלנו: מדוע אנו מבקשים בסדר הפוך, מהסוף להתחלה?

אלא, אמת היא שההארה האלוּקִית מושפעת מלמעלה למטה בסדר של חכמה - בינה - דעת. אך כאן אנו

שואלו תחת לראשי וימינו תחבקני // פרק ב, פסוק ו החיבוק המתואר בפסוק זה מחולק לשני חלקים, יד ימין ויד שמאל. כאשר יד שמאל אוֹחֶזת את הראש ותומכת בו, ויד ימין פועלת את פעולת החיבוק.

במאמר הקודם התבאר שפסוק זה מדבר על השפעת התורה הבאה מן השמים (יד ימין) בעוצמה, והפירוש שלה לפי כלי הקיבול שלנו (יד שמאל). והלימוד מכך הוא שיש צורך להתאים ולהגניש את דברי התורה שניתנו בשלמותם בסיני לכל דור ולכל אדם על פי דרכו.

מדוע השמאל מוזכר לפני הימין - היפך הסדר

לאחר שהתבאר שני השלבים בירידת ההארה האלוּקִית לארץ - ימין ושמאל. מתעוררת השאלה הבאה:

מדוע הפסוק פותח בתיאור אחיזת הראש ביד שמאל, ורק לאחר מכן מוזכרת ההשפעה שבחיבוק היד הימנית? הלא הסדר הנכון לכאורה הוא שתחילה ישנה השפעה בימין ורק לאחר מכן צמצום בשמאל!

הערה בנוסח ברכת 'אתה חונן'

בדומה לכך, יש לשאול על נוסח התפילה:

בברכת 'אתה חונן' יש שתי נוסחאות.

בנוסח ספרד הסדר הוא "חננו מאיתך חכמה בינה ודעת". ואילו בנוסח אשכנז הסדר הוא "חננו מאתך דעה בינה והשכל".

לכאורה, נוסח ספרד הוא לפי הסדר הפשוט, שכן תחילה הקב"ה משפיע חכמה, לאחר מכן כח להתבונן בה, והסיום הוא בגיבוש דעה.

אך נוסח אשכנז הוא הפוך מן הסדר! פותחים ב'דעה', לאחר מכן 'בינה', ומסיימים ב'השכל' שהוא מקביל ל'חכמה'. והוא דבר פלא, מה ראו להפוך את הסדר?

שתי שבתות - קבלת הארה ומימוש בפועל

כדי להשיב על כך, נתבונן בענין אחר -

אמרו חז"ל (שבת קיח, ב):

אם היו ישראל משמרים שתי שבתות מיד נגאלים.

מאידך, במקום אחר אמרו (ירושלמי תענית פ"א ה"א):

אילו היו ישראל משמרים שבת אחת כתיקונה, מיד היה בן דוד בא.

ולכאורה יש כאן סתירה מפורשת: האם כדי לזכות לגאולה נדרשת שמירת שבת אחת או שתי שבתות?

לישיעור המלא 073.295.13.81
מספר השיעור: *32515680#

בינה יתירה - יסודות האמונה לנשים ובנות הסמינרים על פי ספר "דרך השם" לרמח"ל

בינה יתירה

פְּנִימִיּוֹת מוֹלֵ חֵיצוֹנִיּוֹת [ה] לכוון את החיים אל התכלית

אחרי שנות לימוד והתמחות בתחום הגרפיקה אָת סוף סוף מקבלת הצעת עבודה. בראיון אותו עברת הוצבו בפנייך יעדי המשרה המוצעת, הציפיות של מנהלי המשרד ממך, וכל מה שכוללת המשרה הנחשקת.

היום הראשון לעבודתך ממלא אותך בהתרגשות. את ניגשת לעמדת המחשב המשוכלל, מתפעלת עד כלות המביצועים והתוכנות המתקדמות המותקנות בו, ואומרת לעצמך: בדיוק את התוכנה הזו חיפשתי!...

שולפת דיסק אונקי עמוס הסרטות ותמונות, ומתחילה לערוך את המצגת עליה את חולמת זמן רב, חתונת הכסף של הורייך - - -

שעה חולפת ועוד אחת, השעה ארבע מציצה אלייך מהשעון שממול. לא נורא, יש את מחר ומחרתיים...

התוצר המושלם שהפקת באמצעות תנאי המשרד המקצועיים מביא עמו הרבה משוב. גם השכנה

שהרי לכל פרט בבריאה יש תכלית שאותה ניתן לגלות באמצעות התבוננות ביעד ובמטרה. התבוננות זו מעניקה למוצר את התוכן הפנימי שלו והתועלת שהוא מפיך.

את מסתכלת על המוצר ואומרת לעצמך:

"בורא עולם יצר את היצירה הזו בשביל התכלית הזו, הזו הרצון של בורא עולם וזה מה שאני אמורה להפיק ממנו!"

כאמור, חטא האדם הראשון גרם לנו להתבונן במוצרים השונים במבט שנותן יחס וחשיבות לפרטים שוליים וחסרי משמעות. מציאות זו מביאה עמה שיבוש עצום שמביא את העולם לתוהו ובהו ופריצת כל הגדרות.

משמעות ההתעלמות מהתכלית

ההתעלמות מהתכלית היא למעשה בלתי הגיונית ובלתי מתקבלת על הדעת, בכל זאת, זה קורה לנו הרבה יותר מכפי שחשבנו.

משל למה הדבר דומה...

ההכרות עם הפְּמִד הכפול של כלל המוצרים בעולם, פתחה בפנינו שערים לעולם של עומק, התבוננות וחשיבה.

לאור כל האמור במאמרים הקודמים, הרי אנו מושפעים מחטא אדם הראשון בכל אורח חיינו: כי מהרגע בו התבוננה חווה בפרי עץ הדעת במבט חיצוני וראתה בו רק פרי מעורר חשק, נכנס העולם למציאות חדשה שבה בני האדם נוטים לראות את כלל המוצרים בבריאה כְּפְּמִד החיצוני שלהם, תוך התעלמות מהממד האמיתי והרוחני המבטא את תכליתו האמיתית של המוצר וסיבת בריאתו.

מהי המשמעות של הפְּמִד הפנימי?

הפְּמִד העמוק הטמון בכל מוצר בבריאה מהווה את יעודו האמיתי, תכליתו שהוא סיבת בריאתו. ההתייחסות לְפְּמִד החיצוני השטחי, מהווה התעלמות מהרעיון המרכזי והמשמעותי שלשמו נוצר המוצר.

**צרכי הנפש [ג] מנהיגות וסמכות
הצורך של בני הבית בסמכות עליונה**

במאמר הקודם התחלנו לבאר את הצורך הנפשי השלישי של כל אדם - הצורך במנהיגות וסמכות. התבאר שלכל אדם יש ספיקות ולבטים בחייו שהוא אינו יכול להכריע בהם בכוחות עצמו, ובמקרים רבים הוא זקוק למישהו עליון ממנו שינהיג אותו ויכריע בשבילו את הדרך הנכונה.

בנוסף, התבאר שהבחירה וההכרעה בין הספקות, לא תלויה רק בכמות הידע שיש לאדם, אלא בעיקר בכח המיוחד של 'מח הדעת', שמעניק לאדם את היכולת השכלית להכריע ולבחור בדבר הנכון מתוך שני הצדדים. כח זה של 'הדעת' אינו מושלם אצל האשה והילדים, ולכן תפקידו של האב לשמש כ'דעת' וכמנהיג שמכריע עבור אשתו ובניו.

האבא הוא הרוח של בני ביתו

רחיב ונעמיק מעט בנקודה זו: מה הסיבה הפנימית לכך שלאשה והילדים יש קושי להכריע בדעת עצמם, והם זקוקים שאבי המשפחה יהיה בעל הסמכות העליונה שלהם.

ונבאר -

לכל אדם יש נפש, רוח ונשמה. חלקים אלו אינם נכנסים בו בבת אחת, אלא הם נבנים במשך ימי חייו, שלב אחר שלב.

בשנות הילדות, יש בילד רק את כח הנפש (זוה"ק ח"ב צד: ושעה"ג). מהותה של הנפש הוא הרצון למילוי עצמי. ואכן בגיל הילדות כל המחשבות והרצונות של הילד מתרכזים בעצמו, הוא בדרך כלל אינו חושב על אחרים או על מה שנוכח וראוי בעצם, אלא בעיקר על מה ש'טוב ונעים לו'.

ואף שמצינו ילדים שמקיימים מצוות בשלמות, ובעלי מידות תרומיות, וכן לומדים תורה בהתמדה גדולה וברצינות, אין זה אלא מחמת שנשמתם גבוהה ואז ה'טוב ונעים' אצלם הוא הרוחניות המרוממת.

רק בגיל שלש עשרה, כשהילד מגיע לגיל בר מצוה, נכנסת בו הרוח, שהיא היצר הטוב, ואז הוא לראשונה מקבל את היכולת לכופף את נפשו בפני מערכת חיצונית עליונה יותר, ולעשות את מה שנוכח וראוי, למרות שזה לא ממש מה שטוב ונעים לו באופן אישי.

היכולת הזו של כח ה'רוח' היא 'כח הבחירה'. את הכח הזה האדם ממשיך לבנות ולבסס בשנים הבאות, והוא נעשה מושלם רק בגיל עשרים, ולכן רק בגיל עשרים מענישים בבית דין של מעלה (שבת פט:).

והנה, כח זה של ה'רוח' קיים רק אצל האיש, אך האשה לעומת זאת, נשארת תמיד רק עם כח הנפש, וה'רוח' שלה הוא בעלה, כמו שכתב הגר"א (תיקון תיקון נו). וכך ממש הילדים הם בעלי 'נפש' בלבד כאמור, וה'רוח' שלהם הוא אביהם.

מעתה מובן היטב שהאשה והילדים מצד עצמם עלולים להכריע הכרעות ממקום של 'נפש' בלבד, ולבחור במה ש'נעים' להם, בלי לתת משקל ראוי למה ש'נוכח' לעשות, ולכן כדי להכריע נכון הם זקוקים להנהגתו של אב המשפחה שהוא ה'רוח' שלהם ויכול להורות להם מה נכון לעשות.

בני הבית זקוקים לאבא חזק

כל ילד מכיר בתוך תוכו בחולשתו, שאין לו יכולת בחירה מפותחת, ולא חכמה ונסיון כנדרש, והוא לא באמת יודע מה טוב ונכון עבורו, ובפרט שהוא חש דחפים יהודתיים לכיוון מה שמתחשק לו, למרות שהוא מודע לכך שיתכן שהשיקול שלו לא מאוזן כראוי. ובפרט כאשר הוא מצוי במצב של ספק והתלבטות בין מספר דברים, הרי הוא מרגיש אבוד ומבולבל, מבלי מערכת שיקולים מבוססת שהוא יכול להסתמך עליה, וזה מעיק ומציק לו.

מבקשת מצגת לבת המצווה של
הבת ומציעה גם תשלום...

אבל את העבודה שנדרשת לעשות עבור מנהלי
המשרד שנתנו לך את כל השפע הטכנולוגי
הזה, לא התחלת לבצע!

כך בדיקו נראים חייו של אדם ששכח את תכלית
בריאתו. הוא רואה במוצרים שסביבו גם בו עצמו את
הממד החיצוני השטחי, ולא מקדיש שום מחשבה
על סיבת בואו לעולם.

הצורה המתוקנת של הבריאה היא שאנו בוחנים
במבחן תמידי כל פרט ופרט בבריאה; מה תכליתו,
ואיך ניתן באמצעותו להגדיל את כבוד שמיים בעולם.

איבוד הקשר בין המוצר ליעודו, מהווה את השיבוש
הגדול ביותר בעבודת האדם בעולמו.

**המוצר המשמעותי ביותר הוא האדם
בעצמו!**

האדם, נזר הבריאה, מהווה למעשה את המוצר
המשמעותי ביותר. ולכן, ההתבוננות בתכלית בריאתו
היא חיונית מעין כמותה;

**האם אני חי כאן רק משום שבאתי לעולם,
או שיש תכלית לקיום שלי?**

אכן, יש לי תכלית לקיומי כאן בעולם ולא יתכן
שאשכח זאת. יש לי משימה ואני זוכרת אותה
בכל רגע נתון.

בכל פעם שאני יוצאת מהבית כדי להגיע ללימודים,
לעבודה, למרכז קניות. אני יודעת וזוכרת לשם מה
יצאתי ולא יתכן שאשכח זאת. לו אשכח את היעד
שלי, אמצא את עצמי מטיילת ברחובות העיר ללא
מטרה וללא יעד; כמה עצוב ונוגע ללב יהיה הטיול
האומלל הזה.

אדם יוצא לדרך בשליחות מסוימת. כמה כואב יהיה
לו ימצא את עצמו משייט בכבישי הארץ רק משום
ששכח מה עליו לעשות ולשם מה יצא לדרך.

**אכן עצוב, אבל זהו למעשה סיפור חייהם
של רוב האנשים כאן בעולם.**

כל האנשים בעולם הגיעו כדי למלא את תכלית
בריאתם ושליחותם כאן. בכל זאת, רבים מאד שכחו
את היעד והתכלית בחייהם, ולפיכך הם מטיילים
בעולם וממתייחסים לכל ההוויה כולה בממד חיצוני,
שטחי וחסר מהות פנימית.

זהו שורשו של החטא - החטאה כואבת של הממד
האמיתי והתמקדות ביופיו של הפרי וטעמו, כאשר
כל אלו מהווים את הממד השטחי בלבד.

איך מתקנים את החטאה הזו?

כאמור, תיקון החטא יתכן רק באמצעות התייחסות
נכונה לתכלית ולמהות הפנימית של כלל המוצרים
בבריאה, בהתבוננות: מה תכליתו? להיכן זה מקדם
אותי? ואני עצמי, מה תכליתו? לשם מה נולדתי?
להיכן אני אמורה להוביל את עצמי? מהי תכלית
בריאתי?

כאשר האדם חי באופן הזה, החטא יהיה רחוק
ממנו עד מאוד.

לשיעור המלא 073.295.13.81
מספר השיעור: *38445555

הצורך בהכרעה בבטחון ובעוצמה

הצורך של האשה בדמות שתכריע עבורה היא כל כך
קריטית - עד שמצינו לפעמים שהיא מקבלת תועלת
מהכרעתו של הבעל אפילו אם הוא אינו מכריע מתוך
עומק דעתו ונסיון חייו בתחום הזה שהוא נשאל עליו.

הסיבה לכך היא מפני שבמקרים רבים לשני צדדי הספק
יש מקום שקול בנידון מבלי עדיפות לאחד מהם, אלא
שבפועל מוכרחים לבחור אחד מהם. וכשהבעל בוחר
ומכריע עבור אשתו את אחת משתי האפשרויות, הוא
מנהיג אותה בבטחון ובעוצמה, והיא יודעת ברוגע נפשי
שעשתה מה שהייתה צריכה לעשות.

מעשה שהיה: בחור לא מוכשר במיוחד שבא
ממשפחה פשוטה מאוד התחתן עם בת מאד
משכילה וחכמה, והיא הייתה מאושרת מאוד, ואמרה
שלא זוה צעד אחד בלעדיו, והיה בזה פלא גדול.

התברר שיש לו יכולת להכריע בבטחון ובעוצמה,
ובכל מקרה של ספק היא מתייעצת עמו והוא מכריע
עבורה בעוצמה ובבהירות. כמובן שהוא היה מתייעץ
ושוקל בדעתו לפי כוחו ורק לאחר מכן מכריע ובוחר
בעבורה, אך על כל פנים הוא הצליח לתת לה משענת
ברורה ולהשרות עליה בטחון רב בהכרעותיו, ויש
לה צורך בכך.

הגליון מוקדש לזכות
משפחת שטרן הי"ו
לברכה והצלחה בכל העניינים
ורוב נחת דקדושה

ותן בְּרָכָה
לקראת הוצאת הספר החדש "להבין בתפילה"
אנו פונים לכל החפצים
להיות שותפים בהבאת אור התפילה
למבקשי ה' הרבים

05331.52.854 / 050.41.66.000

